

Náučný chodník Striebornica

Kraj:	Trenčiansky
Okres:	Bánovce nad Bebravou
Geomorfologická jednotka:	Strážovské vrchy
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Uhrovec, závod a pešo asi 330 m k východu po Ulici M. R. Štefánika na okraj obce
Východisko:	Uhrovec, začiatok odbočky do doliny Striebornice na severovýchodnom okraji obce
Trasa:	Uhrovec: dolnou časťou doliny Striebornice (rekreačný areál Striebornica)
Dĺžka, prevýšenie:	1,3 km, prevýšenie 40 m
Čas prechodu:	1 h
Počet zastávok:	6
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: historické, prírodovedné, hydrogeografické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2013

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave (2019).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Obecný úrad Uhrovec, SNP 86/7, 956 41 Uhrovec, tel. 038 / 7694 253

Poznámky: (1) Náučný chodník nie je v teréne nijako pomenovaný (panely neobsahujú ani v nadpise ani v textoch žiaden jeho názov). Na stránke obce je uvedený ako medzinárodný mikroprojekt Náučný chodník vodných a mokradových ekosystémov, voda v krajine. (2) Náučný chodník je vybavený odpočívadlami, lavičkami, stojanmi na bicykle a pod.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie alebo ako lokalita pre vlastivednú či historickú exkurziu a odporúčame spojiť ho s návštevou Rodného domu Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka alebo Uhrovského múzea (info a kontakty v heslách nižšie).

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Uhrovec. Obec severovýchodne od Bánoviec nad Bebravou v nive Radiše zahĺbenej v okraji Nitrianskej pahorkatiny na jej kontakte so Strážovskými vrchmi pod ústím Striebornice. Prvá písomná zmienka je z roku 1258. Remeselné mestečko s trhovými právami patrilo panstvu Zayovcov, ktoré sídlilo na hrade Uhrovec a neskôr v renesančne upravenom kaštieli (pôvodne z roku 1613) v obci. Obyvateľstvo sa zaoberalo poľnohospodárstvom, vinohradníctvom, ovocinárstvom, bolo tu niekoľko rybníkov, od prvej polovice 19. storočia i menšie priemyselné závody, napr. súkenka, skláreň (1874 - 1914) a továreň na drobné výrobky z dreva (o. i. vychádzkové palice). V roku 1845 tu vznikla nedelná škola, ktorej knižnica v roku 1870 mala 200 zväzkov kníh, v roku 1875 vznikla rezbárska škola. Zayovská knižnica v ich kaštieli s viac ako 20 000 zväzkami bola jednou z najvýznamnejších svojej doby. V obci sa narodili národný buditeľ Ľudovít Štúr a politik Alexander Dubček, ich spoločný rodný dom je národnou kultúrnou pamiatkou. V druhej svetovej vojne a najmä v Slovenskom národnom povstaní bola v území významná odbojová činnosť - za podpory obyvateľstva tu pôsobila partizánska brigáda Jána Žižku pod vedením plk. Teodora Polu. Obec 5. novembra 1944 fašisti čiastočne vypálili a 13. decembra 1944 v bunkri na neďalekom Jankovom vršku upálili siedmich ranených partizánov. K pamiatkam patrí aj Zayovský kaštieľ, dnes nevyužívaný, s parkom, klasicistický rímskokatolícky kostol Zoslania Ducha svätého (1817) a modernistický evanjelický kostol architekta Milana Michala Harminca (1940). Súčasťou obce je do roku 1968 samostatná obec Látkovce a osady Brezina, Marušina, Salaš a Striebornica.

Rodný dom Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka. Ľudová stavba v centre Uhrovca z 18. storočia, ktorá je ako rodný dom **L. Štúra (1815 - 1856)**, národného buditeľa, kodifikátora spisovnej slovenčiny, politika, filozofa, historika, jazykovedca, spisovateľa, básnika, publicistu, redaktora a pedagóga, a zároveň **A. Dubčeka (1921 - 1992)**, politika európskeho významu a vrcholného predstaviteľa Pražskej jari, expozíciou Trenčianskeho múzea v Trenčíne venovanou ich životu a dielu. Jednopodlažný dom na obdĺžnikovom pôdoryse s hladkou bielenou fasádou a šindľovou strechou bol pôvodne školou s učiteľským bytom. Upravovali ho v rokoch 1921 - 1924 a 1943, kedy slúžil aj ako stolárska dielňa. Nesie pamätné tabule oboch dejateľov (tabuľa venovaná Ľ. Štúrovi je z roku 1936). Od roku 1965 je objekt národnou kultúrnou pamiatkou. V tom istom roku, roku 150. výročia narodenia

L. Štúra, tu otvorili aj prvú expozíciu. Múzeum je otvorené celoročne (máj - október v utorok až sobotu, november - apríl v pondelok až piatok; tel. 038 / 7694 247).

Uhrovské múzeum. Lokálne múzeum v centre Uhrovca. Vo svojich siedmich expozíciách prezentuje osobnosti a históriu obce ako aj Zayovských a i. podnikov pôsobiacich v obci a okolí, miestne ľudové tradície, odevy, kroje, ručné práce, pracovné náradie a domáce potreby. Návšteva je možná iba po predchádzajúcej dohode - tel. 038 / 7694 253; 0905 772 895, 0911 772 895.

Pamätník SNP na Jankovom vršku. Pamätník - mohyla s 15 m vysokým pylónom a mauzóleom - na vrchole Jankovho vršku (533 m n. m.) v južnej časti Strážovských vrchov východne od Uhrovca vybudovaný v rokoch 1948 - 1951 podľa návrhu akademického sochára Jozefa Pospíšila a Ing. arch. Artúra Szalatnaia-Slatinského, venovaný partizánom štyroch národností, ktorí tu zahynuli počas druhej svetovej vojny. Pri pamätníku sa nachádza prírodný amfiteáter (koncom augusta sa tu konávajú oslavy SNP), mimo tohto areálu sú viaceré historické partizánske bunkre (sprístupnené), poniže pamätníka stoja hotel Partizán a turistická ubytovňa s rekreačnými plochami. Areál pamätníka SNP sa nachádza v širšej oblasti s aktívnou účasťou občanov na ilegálnej činnosti a partizánskom hnutí počas druhej svetovej vojny a SNP a v mieste pôsobenia partizánskej brigády Jána Žižku. Horskú komunikáciu vedúcu z nížin k pamätníku využívajú motoristické a cyklistické preteky do vrchu.

Prírodná rezervácia Jankov vršok. Chránené územie v južnej časti Strážovských vrchov východne od Uhrovca vyhlásené v roku 1993 na ochranu vzácneho územia dubových lesov na vápencovo-dolomitovom podklade na prevažne východne a južne orientovaných strmých svahoch Jankovho vršku (533 m n. m.) a čiastočne i Holého vrchu (688 m n. m.) s dubom cerovým, dubom plstnatým a miestami aj borovicou lesnou a s výskytom xerotermných i horských rastlinných druhov. Rezervácia je súčasťou väčšieho územia európskeho významu Rokoš a rozľahlého chráneného vtáčieho územia Strážovské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Hrad Uhrovec (predtým Uhrovský hrad). Zrúcanina stredovekého románsko-gotického hradu budovaného v 13. - 17. storočí, jedného z najzachovanejších na Slovensku, juhovýchodne od obce Uhrovské Podhradie v južnej časti Strážovských vrchov. Na strmom skalnatom vrcholku, vysokom takmer 600 m n. m., na konci dlhej rázsochy vybiehajúcej k západu z masívu Veľký Čihoč ho vybudoval pravdepodobne v období 1251 - 1293 Báš z rodu Hunt-Poznanovcov ako hradbu s pôdorysom trojuholníka s troma nárožnými vežami. Z neskororománskej stavby sa dochovala na Slovensku jedinečná románska hradná kaplnka s polkruhovou apsidou. V roku 1285 sa hradu zmocnil Matúš Čák, v roku 1389 ho ako kráľovský majetok Žigmund Luxemburský daroval Stiborovi zo Stiboríc. V 15. - 16. storočí sa jeho majitelia striedali (Pongrácovci, Peter Szilágyi) až ho v roku 1547 cisár daroval Zayovcom, ktorí ho po renesančnej úprave udržiavali a čiastočne využívali do začiatku 19. storočia. Hrad nebol zničený ani za tureckých nájazdov, pustnúť začal až po vypálení v júli 1848. Vďaka tomu - napriek jeho stavu ruiny - je zachovaných výnimočne mnoho prvkov rôznych stavebných období, napr. profilované okná, portály, klenby, bašty, povrchy a omietky múrov budov. Od roku 2000 prebieha sanácia a konzervácia zrúcanín hradu - ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou -, v posledných rokoch zásluhou občianskeho združenia Hrad Uhrovec. Hrad je verejnosti voľne prístupný; vďaka svojej polohe poskytuje výnimočné výhľady.

Hradná jaskyňa. Korózno-rútivá jaskyňa dlhá 11 m na zalesnenom horskom chrbte asi 100 m juhovýchodne od hradu Uhrovec. Je verejnosti voľne prístupná.

Strážovské vrchy. Rozsiahly horský geomorfologický celok na severozápadnom Slovensku medzi Trenčínom, Ladcami, Pružinou, Šujou (pri Rajci), Bojnícami a Malými Kršteňanmi (pri Partizánskom) s veľmi zložitou geologickou stavbou a pestrým reliéfom. Ich pôdorys je kompaktný s niekoľkými výbežkami. Najdlhšie hranice majú so zníženinami - na západe s Považským podolím, na severe so Žilinskou kotlinou, na východe s Hornonitrianskou kotlinou a na juhu s Podunajskou, resp.

Nitrianskou pahorkatinou. Pomedzi ne krátko hraničia s Považským Inovcom (na juhu), Súľovskými vrchmi (na severe) a Malou Fatrou (na severovýchode). Dominantou je Strážov (1 213 m n. m.) v ich severnej časti. Sú jadrovým pohorím s hrastovou štruktúrou, ktorá narúša príkrovovú stavbu. Budujú ich najmä vápence a dolomity subtatranských príkrovov, granitoidné jadro je odhalené len v malej juhovýchodnej časti pohoria (Suchý vrch a Malá Magura). Ako ostrovy sa vyskytujú na severozápade bradlové pásmo (s pruhom bradiel Dúbrava - Kalište - Butkov - Tlstá hora) a paleogénne sedimenty Centrálnych Západných Karpát (Mojtín). Reliéf pohoria je veľmi členitý, striedavo pahorkatinový až hornatinový. Od ostatných pohorí Centrálnych Západných Karpát sa líšia v tom, že nemajú ústredný chrbát. Tvorí ich mozaika vrchov, hrebeňov a chrbtov, erózných brázd a kotlín, navzájom prepojených hlbokými dolinami miestami s tiesňavovitými úsekmi prítokov Váhu (Podhradský potok, Teplička, Rajčanka). K juhu ich odvodňujú Bebrava a Nitrica s prítokmi. Územie je významné z hydrogeologického hľadiska - na zlomy v doline Tepličky sa viažu termálne minerálne pramene (liečebné kúpele Trenčianske Teplice) a na juhozápadnom okraji sú početné mimoriadne výdatné pramene kvalitnej pitnej vody. Pestré prírodné podmienky na relatívne malom území podmienujú vývoj cenných rastlinných spoločenstiev ako aj jedinečných typov krajiny. Lesná krajina s mnohými skalnými útvarmi a bezlesím na nich sa strieda s lúkami a pasienkami v okolí obcí vo vnútrohorských kotlinách či širších častiach dolín (brázdach), vymodelovaných na menej odolných kriedových horninách (napr. Poruba, Omšenie, Valaská Belá, Zliechov, Čičmany). Prevládajúcimi lesnými spoločenstvami sú bučiny, na silno skeletnatých pôdach a skalách sú hojné sutinové lesy či reliktné boriny. V bohatej vápnomilnej flóre sú zastúpené teplomilné panónske druhy ale aj horské a vysokohorské karpatské druhy. Špecifikom je výskyt desiatok druhov rodu vstavačovitých.

Názvy informačných panelov

1. História a cezhraničná spolupráca obcí Uhrovec a Modrá (*obojsstranný; obsah 1. strany: Obec Uhrovec. Cezhraničná spolupráca. Náučný chodník; obsah 2. strany: Obec Modrá. Význam a funkcie vody v krajine*)
2. O faune a flóre Uhrovca a okolia
3. Potočná tóna a jej obyvatelia
4. Nížinný rybník
5. Obojživelníky a bezstavovce v rybníku
6. Vlhkomilné a vodné rastlinné spoločenstvá

Žiaden informačný panel v teréne nie je označený názvom náučného chodníka.

